bánik el egyáltalában iróinkkal és mikép mutatja be ifjuságunknak az irodalom valóságos képét, hogy abból ifjuságunk lelke nemesedjék s irodalmi müveltséget merítsen, felhozok egy pár példát.

Foglalkozván elbeszélőinkkel, természetesen a maga érdeme szerint kellő helyet ád Jókai Mórnak, de én azt kérdem, hogy mi köze van például ennek az irodalomtörténeti kézikönyvnek ahhoz, hogy Jókai Mór a Tisza-kormány hive s hogy legújabban — ez jellemző — *(Halljuk! Halljuk!)* a képviselőházban készített felirati javaslatával tünt ki. Szüksége van e Jókai Mórnak arra, hogy felirati javaslatokkal tünjék ki? Ez irodalomtörténeti kézikönyv még névszerint sem sorolja fel legjelesebb elbeszélőinket, ellenben egy urnak, a ki véletlenül egyetemi tanár, *(Egy hang balfelől: Pulszky! Élénk derültség)* véletlenül a közoktatásügyi tanács tagja s ki véletlenül akademicus és a ki maga legkevesebbet ád az elbeszélő irodalomban elért sikereire, ennek külön helyet szentel s minden egyes munkáját külön méltatja, mig legjelesebb elbeszélő iróink csak névszerint, vagy még névszerint sincsenek megemlítve. *(Egy hang a baloldalon: Mert nem mamelukok! Egy más hang: Gyulai Pál!)* Nem, majd arra is rákerül a sor. *(Általános derültség. Halljuk! Halljuk!)*

Az élő poéták közül általában véve *(Halljuk! Halljuk!)* minden, de különösen e felhozott irodalomtörténeti kézikönyvben, a melyet bemutatok, három élő poéta szerepel: Gyulai Pál, Szász Károly és Lévay József. *(Tetszés.)* Több poéta e hazában rá nézve nem létezik. *(Élénk derültség.)* Ezek külön-külön fel vannak dicsérve s egekig magasztalva s munkáikból 4—5 kisebb-nagyobb költemény közétéve, de poétákról, kiket a köztudat e haza legjelesbjeinek tart, vagy névszerint sem vesz tudomást, vagy ha igen, tőlük egy árva sort sem közöl. Mert neki csak akkor ember a poéta, ha irodalmi qualificatiója mellett sikerült a társadalomban valamely előkelő helyet kivivnia. *(Felkiáltások balfelől: És a szabadelvü pártban!)*

Ugyanezeket ismételhetném a Kerékgyártó-féle olvasókönyvről. Ennek szintén csak három élő nagysága van: Gyulai Pál, Szász Károly és Lévay József. *(Derültség a bal- és szélső baloldalon.)* Minthogy e könyv eredetileg Miskolczon jelent meg, benne van egy miskolczi nagyság is, kinek nevét nem ismerjük. *(Felkiáltások balfelől: Vadnai Károly!)* Bocsánat, nem Vadnai, mert az ő nevét általánosan ismerik, sőt ő ugy látszik, jó viszonyban sincsen a tankönyv szerzőjével, mert egy kis vidéki nagyságot bevett, őt meg nem. És e tankönyv is approbálva van.

Lehetetlen itt megállanom, hogy át ne térjek lehetőleg röviden egy másik kérdésre: a cultusminister ur német nyelvi rendeletére. *(Halljuk!)* A cultusminister ur programmját tiszta szivemből üdvözlöm. Nem oly nagyszabású, hogy nagyobb szabású ne lehetne, de a jelen viszonyok közt a cultusminister ennél többet nem tehet.

De a német nyelvű rendelet nem pénz kérdése és ha én a magam szerény véleményét e tárgyban elmondom, ezt nemcsak mint képviselő teszem, hanem egyuttal mint az irodalom egyik szerény napszámosa. Ez a rendelet annak idején nagy lármát csapott az egész országban, sőt itt a házban összeköttetésbe is hozták a véderő-törvény 25. §-ával.

Az a rendelet megjelenhetett volna 5 évvel a véderő-törvényjavaslat előtt, megjelenhetett volna 5 évvel utána: én semmi körülmények között szándékos összefüggést a kettő között nem keresek, nem is találok; de ebből természetesen nem következik, hogy a ki culturalis állapotainkkal foglalkozik, tanulmányozván a dolgokat, két, talán látszólag egymástól messze eső dolog közt az összefüggést esetleg meg ne találja. Még tovább megyek; azt is mondom, hogy ha már a képviselőház elfogadta a véderő törvényjavaslatnak 25. §-át, valahogyan gondoskodnunk kell arról, hogy az ifjuság lehetőleg tökéletessé legyen a német nyelvben, már a mennyire azt a szükség megkivánja.

Ebből természetesen nem következik az, hogy ez a rendelet nemzeti és didacticai szempontból nem volna veszedelmes. A közoktatásügyi bizottság szintén foglalkozott e kérdéssel, de állást nem foglalt sem mellette, sem ellene. Egyszerüen constatálta azt, hogy az igen t. minister ur tisztán az 1880-ban és 1887-ben megjelent és elfogadott utasítások alapján járt el, ennek határain túl nem ment.

Ebből azonban ismét nem következik, t. ház, hogy az 1880 ban és 1887-ben kiadott és elfogadott utasításokat és ezzel együtt a német nyelvű rendeletet kritika tárgyává ne tehessük. *(Igaz! balfelől.)*

Az igen t. minister ur, mikor azt a rendeletet kiadta, bármily nemes intentio vezérelte, egy körülményről mindenesetre megfeledkezett és ez az, hogy ez idő szerint ez a rendelet végrehajthatatlan. Ebben az országban — és ezt jó forrásból tudom — nincsen 10 tanár, ki sikerrel lenne képes tanítani a német nyelvet, még kevésbé pedig, hogy az illető osztályokban németül tartson előadást. És ha volnának is alkalmas tanáraink, azzal a sikerrel, azzal az eredménynyel, melyet a minister ur megkiván, nem taníthatnak az iskolában semmiféle nyelvet. Az iskolának én szerintem nem az a feladata, hogy nyelvmestereket képezzen, hanem a feladata tisztán abban áll, hogy minden egyéb tantárgy érdekének megóvásával s különösen a nemzeti nyelvérzék megrontása nélkül a szükségesnek mutatkozó idegen nyelvnek egy oly irodalmi és practicus alapját adja meg, melyre támaszkodván az ifjú, ha kilép az életbe s